Til Klima- og miljødepartementet

Innspill fra Nordkalottfolket – stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye
Saksnummer: 26/4470

Regjeringen utarbeider en ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. Målet må være å snu bestandsnedgangen og sikre at fiske, kulturutøvelse og lokal verdiskaping kan fortsette.

Partiet Nordkalottfolket, som arbeider for en rettferdig og kunnskapsbasert politikk i nord med vekt på samiske og kvenske interesser, ber om en handlingsrettet stortingsmelding med klare mål, finansiering og virkemidler.

Villaks, sjøørret og sjørøye er del av norsk natur- og kulturarv. I Nord-Norge, særlig i Finnmark, er de viktig for bosetting, identitet, matauk, friluftsliv og reiseliv. Når bestandene svekkes, rammes både naturen og lokalsamfunnene.

Stortingsmeldingen må bli en plan for oppbygging av sterke, livskraftige bestander. Tiltak må være målbare, tidsfestet og forankret i føre-var-prinsippet.

Nordkalottfolket mener:

1. Det er fortsatt stor usikkerhet om hvilke påvirkningsfaktorer som veier tyngst når man skal vurdere utfordringene for de nevnte artene. Staten må øke midler til forskning, kartlegging og overvåking slik at tiltak treffer der de har størst effekt. Forvaltningen skal bygge på dokumentert kunnskap, ikke antakelser, og ressursene må prioriteres etter dokumentert nytte for artene, natur og lokalsamfunn.
2. Alle påvirkningsfaktorer må vurderes samlet: lakselus, rømming og genetisk påvirkning, sykdommer, klima, vassdragsinngrep, høsting og pukkellaks. Regjeringen må legge fram konkrete, målbare tiltak med tydelig ansvarsfordeling, finansiering og oppfølging over tid. Lokal og erfaringsbasert kunnskap skal inngå i beslutningsgrunnlaget på alle nivåer.
3. Norge har et særlig stort internasjonalt ansvar for atlanterhavslaksen**.** I praksis betyr det at ansvaret må følges opp både gjennom fiskeregulering, beskyttelse av leveområder og tiltak mot lakselus og rømt oppdrettslaks. Miljødirektoratet peker på oppdrett og klimaendringer som de største truslene mot villaksen. Norges forvaltning får derfor betydning for artens framtid også internasjonalt.
4. Pukkellaksen er en av de største nye utfordringene. Staten må ta et tydelig valg: enten langsiktig bekjempelse/utryddelse i norske vassdrag eller en helhetlig forvaltning som ressurs. Uansett retning trengs en nasjonal plan med klare mål, langsiktig finansiering og operative virkemidler. Ved bekjempelse må det satses på fangstinnretninger, overvåking, forskning, kartlegging og praktiske uttak i elver og fjorder, organisert forutsigbart over tid. Dersom man skal vurdere forvaltning av pukkellaksen som ressurs må rammeverket sikre at utnyttelse ikke svekker villaksen eller oppmuntrer til spredning. Erfaringene fra Finnmark – der lokale miljøer og frivillige har båret store byrder – må danne grunnlag for nasjonale løsninger. Sjølaksefiskere lokalt bør kunne ta del i løsningen.
5. Regionale og lokale aktører må gis en integrert rolle i arbeidet og gjennomføringen. I Finnmark forvalter Finnmarkseiendommen (FeFo) om lag 95 prosent av arealet og har opparbeidet unik kompetanse på vassdrag, innlandsfiske og naturressurser. Skal tiltakene bli treffsikre, må erfaringene til grunneiere, rettighetshavere, lokale foreninger og forvaltere inn tidlig og forpliktende.
6. Erfaringsbasert kunnskap fra sjølaksefiskere, elvefiskere, rettighetshavere og lokale miljøer må innhentes systematisk og inngå i beslutningsgrunnlaget sammen med forskningsbasert kunnskap. Forvaltningen må synliggjøre hvordan kunnskapen er vurdert og vektlagt.
7. Vekst i havbruk kan ikke skje på bekostning av vår felles naturarv; naturens tålegrenser må være styrende. Oppdrettsnæringen må pålegges å redusere påvirkningen på villfisken. Nordkalottfolket mener det må legges til rette for en forpliktende overgang til lukkede oppdrettsanlegg som dokumenterer effektiv beskyttelse mot lusesmitte og god fiskevelferd. Anleggene må også redusere risikoen for rømming. Arbeidet med villfiskmeldingen og oppfølgingen av Havbruksmeldingen må samordnes, slik at nødvendige tiltak ikke blir utsatt eller faller mellom sektorene.

8. Gjedde, sel, oter og andre predatorer kan lokalt utøve betydelig press på villaks, sjøørret og sjørøye. Staten må kartlegge og dokumentere effekten regionalt og sette inn målrettede tiltak der kunnskapen tilsier behov For Tanavassdraget og andre nøkkelvassdrag i nord må alle faktorer vurderes samlet.
9. Når bestandene er under press, må samlet uttak reguleres – nasjonalt og særlig i Nord-Norge der verdifulle bestander fortsatt finnes. Sterke bestander gir størst og mest varig verdiskaping for reiseliv og lokalsamfunn. Vi ber regjeringen utrede øvre utførselsgrenser tilpasset bestandssituasjonen, slik at ressursen sikres for framtida.
10. Tiltak og reguleringer må tilpasses det enkelte vassdraget og bestandene som berøres. Lakseelver har ulike naturforhold, påvirkningsfaktorer, bestandsutvikling og fisketradisjoner. Det som virker i én elv, passer ikke nødvendigvis i en annen. Lokale aktører må involveres i utformingen av tiltak og vurderingen av om de virker.

Stortingsmeldingen må levere tiltak som prioriteres etter dokumentert effekt, med klare tidsplaner og ansvar. Sjøørret og sjørøye må få egne vurderinger og målrettede grep.

Vi må ha større ambisjoner enn bare å bremse tilbakegangen for artene. Målet må være å bygge opp igjen sterke bestander. Regjeringen må vise politisk lederskap, styrke kunnskapsgrunnlaget, regulere uttaket bærekraftig og gjennomføre tiltak som virker i felt – ikke bare på papir. Nord-Norge har en nøkkelrolle; lykkes vi i Finnmark, lykkes vi nasjonalt.

Villaksen, sjøørreten og sjørøya er Norges naturarv, og må forvaltes deretter.

Med vennlig hilsen

Vibeke Larsen
Leder for Nordkalottfolket